

De beschikbaarheid van hout in de komende decennia*

Deze beschouwing over de toekomstige beschikbaarheid van hout is gebaseerd op een drietal overwegingen:

- a. Als we over ónze houtvoorziening willen praten, moeten we het hebben over het gebeuren op de wereldhoutmarkt.
- b. Niet vrome wensen maar politieke en economische realiteiten bepalen de toekomst van de houtmarkt.
- c. Bomen die over 20 à 30 jaar hout moeten leveren moeten voor het overgrote deel nu al staan te groeien.

Bos en hout in Nederland en de E.G.

We vertellen niets nieuws bij de constatering dat ons land tot de bosarmste in de westerse wereld behoort. In Bos en Hout Berichten nr. 2 is daarover al het nodige gezegd. Het is toch goed om deze schaarste aan bos nog eens te illustreren door een vergelijking met andere landen in de Europese Gemeenschap. Dit is gedaan in tabel 1; de cijfers spreken voor zichzelf.

Uit tabel 1 blijkt ook dat *elk* land in de EG in meer of

Het bos levert een voor de mens onmisbare grondstof

minder belangrijke mate een netto-importeur van hout en houtprodukten is. Om dan ook maar meteen een vrome wens te pareren: Het is uitgesloten te achten dat Nederland zich zal kunnen voorzien met rondhout uit andere EG-landen, anders dan incidenteel of als grensverkeer. Dit behoeft enige nadruk omdat die illusie van verschillende zijden, onder meer in de Tweede Kamer, naar voren is gebracht. Uitgangspunt daarbij was dat de verschillende bodemprodukten van de EG dáár in de Gemeenschap moeten worden geteeld waar de productie-omstandigheden het gunstigst zijn, en dat zou voor hout dan niet Nederland zijn. Afgezien van het feit dat die laatste constatering zeer aanvechtbaar is, moet worden vastgesteld dat de internationale politiek zo niet werkt, want die stoelt primair op nationale belangenverdediging! Trouwens, concentratie van houtproductie elders in de EG ten behoeve van de hele Gemeenschap kán volgens het Verdrag van Rome niet eens omdat hout niet tot de bodemprodukten behoort waarvoor communautair marktbeleid kan worden gevoerd. Hoe irreëel zo'n idee bovendien is blijkt, zoals reeds gezegd, uit de cijfers van tabel 1: Elk van de EG-landen heeft nu al een aanzienlijk houttekort.

De EG in totaal moet bijna 65% van zijn behoefte aan hout en houtprodukten, omgerekend in equivalente hoeveelheden rondhout (r.e.), netto invoeren. Dat betekende in 1980 een bruto-import ter waarde van maar liefst 25 miljard U.S. dollar, waarmee hout en houtprodukten de tweede importpost van de EG vormen ná aardolie.

Trouwens, ook in Nederland is de betekenis van de invoer van hout en houtprodukten voor onze betalingsbalans nauwelijks onderkend. Hij is opgelopen tot meer dan 2,5 miljard U.S. dollar per jaar.

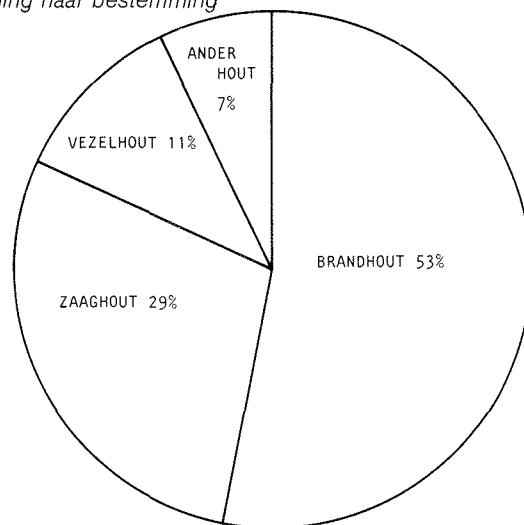
Uit het feit dat wij zózeer van invoer van hout en houtprodukten afhankelijk zijn blijkt wel hoe belangrijk het voor de toekomstige houtvoorziening in West-Europa en dus ook voor Nederland is te weten, wat elders in de wereld op het gebied van bos en hout aan de hand is. Dáár wordt namelijk bepaald hoeveel hout en houtprodukten voor export beschikbaar zijn en hoe de concurrentie bij het verkrijgen daarvan zich ontwikkelt.

* Samenvatting van een lezing, op 3 december 1981 te Utrecht gehouden tijdens het door Timac Management georganiseerde symposium 'Bedrijfsontwikkelingen hout'.

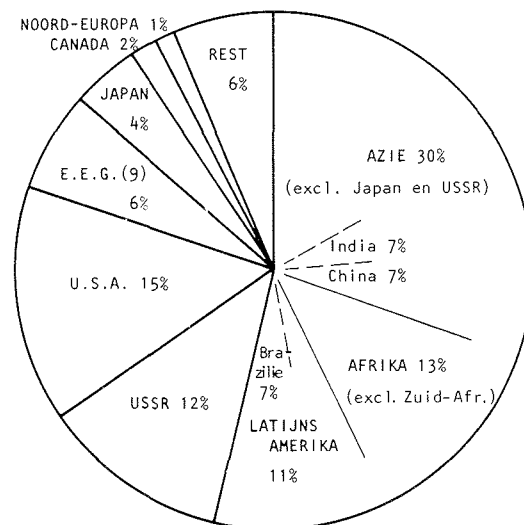
Verdeling van het jaarlijkse wereldrondhoutverbruik naar bestemming en gebied. (gemiddelde van 1977, 1978 en 1979)

Totaal houtverbruik: 3 miljard m³

A. Verdeling naar bestemming

B. Verdeling naar gebied

Tabel 2: Verdeling van houtproductie en houtverbruik over de wereld. (gemiddeld voor 1977, 1978 en 1979)

Rondhout productie	Procentueel aandeel in wereldtotaal				Bevolking (4.248 miljoen)
	Hout en houtprodukten			Verbruik	
	Verbruik	Export	Import		
	(excl. brandhout)				
U.S.A.	23,5	29,4	11,3	19,1	5,1
Canada	10,9	3,2	23,5	1,6	0,6
U.S.S.R.	20,6	18,5	8,4	0,9	6,2
Europa (excl. USSR)	19,6	22,9	34,3	45,6	11,3
EG	5,0	7,8	7,6	34,7	6,3
Noord Europa	6,5	2,0	17,0	2,8	0,4
Japan	2,3	8,3	0,7	15,9	2,7
Subtotaal	76,9	82,3	78,2	83,1	25,9
Azië (excl. Japan)	12,8	9,3	13,4	8,9	55,1
Afrika (excl. Z. Afr.)	2,6	2,0	1,6	1,9	9,7
Latijns-Amerika	5,1	4,4	2,0	2,7	8,2
Subtotaal	20,5	15,7	17,0	13,5	73,0
Totaal (1.000.000 m³ r.e.)	1395	1470¹⁾	440	440	

1) Verschil met houtproductie-totaal veroorzaakt door omrekeningsfactoren. Basisgegevens: FAO, Yearbooks of Forest Products

Fig. 1

Tabel 1: Bosoppervlakte, houtproductie en verbruik van houtprodukten¹⁾ in de lid-staten van de Europese Gemeenschap. (gemiddeld voor 1977, 1978 en 1979)

	Bosoppervlakte x 1.000 ha	Rondhout-productie (x 1.000.000 m ³)	Verbruik van houtprodukten ²⁾ (x 1.000.000 m ³ r.e.)
Nederland	310	0,9	11,8
België/Lux.	700	2,6	9,8
Denemarken	470	1,9	6,6
W. Duitsland	7200	29,6	56,8
Frankrijk	13950	30,5	40,8
Griekenland	2610	2,9	4,6
Ierland	330	0,4	1,8
Italië	6300	7,3	28,2
Ver. Koninkrijk	2020	4,0	38,2
E.G.	33890	80,1	198,6

1) Uitgedrukt in equivalente hoeveelheden rondhout (r.e.).
2) Exclusief papier en karton, in eigen land uit oud papier gemaakt.
Basisgegevens: FAO, Yearbooks of Forest Products.

Hout in de wereld

In figuur 1 is aangegeven hoe het totale houtverbruik in de wereld is verdeeld over de verschillende categorieën rondhout en hoe de geografische verdeling van dat verbruik is. In figuur 2 is het brandhoutgedeelte eruit gelaten en is de productie van werkhout (paalhout en hout als industriële grondstof) en het verbruik van hout en houtprodukten aangegeven.

Het is uit fig. 1 duidelijk dat brandhout met 53 % van het totale jaarlijkse houtverbruik van 3 miljard m³, zij het geconcentreerd in de ontwikkelingslanden, een van 's werelds belangrijkste bosprodukten is. Mede ook gezien de ontwikkeling van de olieprijs sinds tien jaar mag niet, zoals vroeger wel is gedaan, het brandhoutverbruik in de ontwikkelingslanden als verspilling van potentiële industriële grondstof worden beschouwd! Het is integendeel een zeer belangrijke en ook op langere termijn niet weg te denken toepassing van hout aldaar.

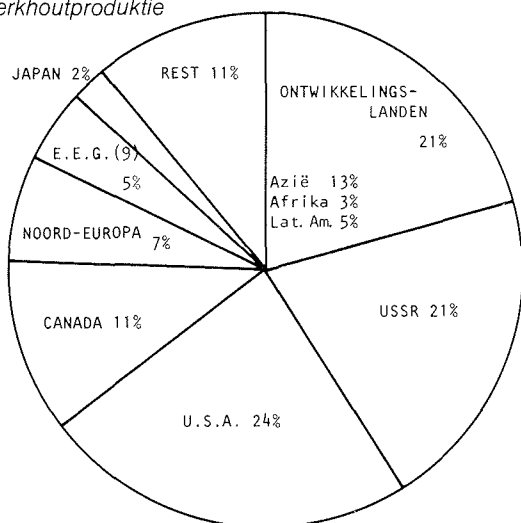
We laten brandhout nu verder buiten beschouwing, hoe belangrijk dit sortiment ook is. Met betrekking tot het zogenaamde werkhout en daaruit vervaardigde produkten kunnen we het volgende opmerken:

1. De werkhoutproductie in de wereld bedraagt 1,4 miljard m³ per jaar. Uit tabel 2 blijkt in welke mate verschillende landen en gebieden deel hebben aan die productie, aan het totale verbruik van houtprodukten en aan de internationale handel daarin. Daaruit kan worden geconcludeerd dat de USA een zeer belangrijke rol op de wereldmarkt spelen. Voor Noord-Amerika als geheel geldt dat nog meer; het produceert namelijk 35 % van de totale werkhoutproductie in de wereld en neemt 32 % van het wereldverbruik van houtprodukten voor zijn rekening. Voor de Sovjet-Unie zijn deze cijfers 21 % en 18 %, voor Noord-Europa 6 % en 2 %. Van de internationale stroom van houtprodukten gaat 20 % naar de USA en komt 25 % uit Canada. De Sovjet-Unie neemt voor slechts 8 1/2 % in de wereldexport deel, Noord-Europa voor 18 %. In Noord-Europa echter bestaat nu een structureel tekort aan rondhout van 5 à 6 miljoen m³. Dit heeft geleid tot een sterke stijging van rondhoutprijzen, die vrij snel het West-Europese prijsniveau naderen.

Verdeling van wereldhoutproductie en verbruik van houtprodukten (excl. brandhout) (gemiddelde per jaar voor de periode 1977, 1978 en 1979)

Totale werkhoutproductie: 1,4 miljard m³

A. Wereldwerkhoutproductie

B. Wereldverbruik van houtprodukten (excl. brandhout)

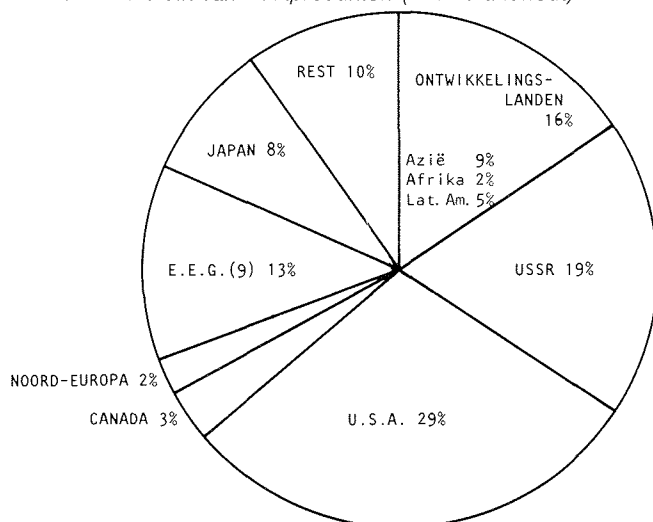

Fig. 2

- De EG en Japan nemen respectievelijk 13% en 8 1/2% van het wereldverbruik van hout en houtprodukten (excl. brandhout) voor hun rekening maar slechts 5% resp. 2 1/2% van de werkhoutproductie. Dit kenmerkt hun grote afhankelijkheid van wat elders wordt geproduceerd en voor export beschikbaar is. De EG neemt 35% van de internationale stroom van hout en houtprodukten op, Japan 16%.
- Van de wereldproductie van werkhout wordt slechts 7% geëxporteerd. Voor gezaagd hout en voor pulp is dit 16%. De export van rondhout neemt bovendien steeds meer af (grensverkeer uitgezonderd); het aandeel van verder veredelde halffabrikaten in de export neemt daarentegen toe. Dit is een gevolg van een toenemende tendens in de belangrijkste houtproductiegebieden tot integratie van de productie van halffabrikaten met die van verder veredelde produkten. Daardoor wordt de positie van handel en industrie elders, die afhankelijk zijn van de invoer van halffabrikaten, verzwakt.

- Die exportgebieden waar nog een exploitabel surplus aan rondhout betaalt, hoewel in afnemende mate, oefenen een drukkende invloed uit op het prijsniveau van hout en houtprodukten elders. Dit versterkt hun concurrentiepositie, die nog verder gestimuleerd wordt door een houtprijnsregulerende politiek (Sovjet-Unie, Canada). Ook daardoor wordt in toenemende mate de houtindustrie in die sectoren en die regio's bedreigd waar een tekort aan hout bestaat.
- De hiervoor geschetste situatie leidt ertoe dat aanzienlijke en fundamentele verschuivingen optreden in de aard en de herkomst van houtprodukten die wij invoeren. Op deze gecompliceerde materie komen we in verscheidene volgende Bos en Hout Berichten terug.

Essentieel voor de toekomst van de houtmarkt is de ontwikkeling van het houtaanbod. De berichten daarover zijn niet gunstig. Noord-Europa is al een belangrijke houtimporteur geworden. Canada heeft regionale tekorten en verwacht een landelijk tekort voor het eind van deze eeuw. De Sovjet-Unie ontwikkelt zijn bosexploitatie vooral in het Verre Oosten, te ver van West-Europa, en heeft problemen met de grondstofvoorziening van zijn eigen industrie. De boslanden in ontwikkelingsgebieden zien, globaal gesproken, hun bosareaal sterk verminderen. Alleen Brazilië werkt aan een zo grootscheeps programma tot uitbreiding van het bosareaal dat een substantiële export van houtprodukten mogelijk wordt.

In hoeverre de oogst van rondhout kan worden opgevoerd, nu een algemeen erkende noodzaak, is afhankelijk van voorraad en gemiddelde bijgroei van het bos. Bij een normale voorraad is die bijgroei de absolute limiet voor wat gekapt mag worden wil de bosbouw niet intren op de toekomstige houtproductie. In hoeverre echter die limiet benaderd zal worden is van een niet gering aantal economische, bosbouwtechnische, ecologische en politieke overwegingen afhankelijk. De ontwikkelingen daarin stemmen tot zorg.

Gevolgen van de ontwikkelingen op de houtmarkt

In verband met het voorgaande kunnen met betrekking tot de toekomstige beschikbaarheid van hout in Nederland en de EG de volgende konklusies worden getrokken:

- De mogelijkheden van rondhoutinvoer uit derde landen zullen verder afnemen. Voorzover industrie en handel daarvan afhankelijk zijn zal men permanent zeer alert moeten zijn waar rondhout beschikbaar is of door bepaalde ontwikkelingen in bosbouw of industrie beschikbaar komt. Mogelijkheden tot lange-termijnkontrakten moeten worden benut; ze zullen echter afnemen.
- Verdergaande integratie in belangrijke houtproductiegebieden leidt voor de industrie in de EG tot de noodzaak om of inlands hout te verwerken – voorzover aanwezig en beschikbaar (te maken) –

óf grondstofkontrakten voor langere termijn af te sluiten met leveranciers in de eerdergenoemde gebieden, óf op andere grondstoffen over te gaan.

3. Toenemende schaarste aan rondhout zal er toe leiden dat de eisen aan houtsoort en houtsortiment zullen verminderen; dit proces dient bevorderd te worden door intensief technologisch onderzoek enerzijds, door goede public relations voor reële kwaliteitseisen aan het eindproduct anderzijds. De nu door of namens de consument gestelde kwaliteitseisen zijn soms absurd hoog.
4. De trend om te participeren in grondstofproductie (rondhout en halffabrikaten) in belangrijke houtproductiegebieden zal toenemen, maar ook de trend aldaar om daaraan van overheidszijde beperkingen op te leggen. Dit laatste geldt zeker als het gaat om de export van hout en halffabrikaten naar Europa om aldaar verdere bewerking toe te passen.
5. Prijzen zullen verder stijgen, zowel van rondhout als van houtprodukten. Het tempo waarin dat gebeurt is afhankelijk van het tempo waarin het deficit stijgt, van het tempo waarin in gebieden met een houtoverschot de marge tussen houtproduktiemogelijkheden en houtbehoefte afneemt, van de prijzen van vervangingsprodukten, van nieuwe toepassingen van hout en, vooral niet te vergeten, van de kostenontwikkeling in de bosbouw. De laatste is van grote invloed, een invloed die in houtkringen te weinig wordt onderkend. Struktureel echter is de rondhoutmarkt een verkopersmarkt, want bos-eigenaren kunnen hun hout laten doorgroeien als de prijs hun niet bevalt. Daarom is het voor houtmensen zo belangrijk de ontwikkelingen in de bosbouw, hier en elders, te kennen!
6. Hoewel logischerwijs verwacht moet worden dat de prijzen van rondhout en halffabrikaten verder zullen stijgen naarmate rondhout schaarser wordt, kan het verschil in rondhoutprijzen tussen gebieden met nog een overschot aan hout en die met een tekort aan hout uiterst bedreigend zijn voor industrieën in de laatstgenoemde gebieden zoals de EG. Aangezien het overschot in de traditionele exportgebieden van afnemende omvang is of al is verdwenen, zal men zich van overheidswege moeten afvragen of de EG zich kan permitteren de eigen rondhout-verwerkende en – op langere termijn – ook een deel van de halffabrikaten-verwerkende industrie te zien verdwijnen.
7. De Derde Wereld zal geleidelijk een grotere, zich wijzigende invloed op de wereldhoutmarkt gaan uitoefenen. De tendens tot export van verder veredelde produkten neemt toe. Op den duur echter zal het eigen aanbod aan derden worden beperkt en de vraag naar houtprodukten van elders toenemen.

De achterstand in het verbruik van houtprodukten in de ontwikkelingslanden, de omvang en groei van hun bevolking en de achteruitgang van hun bosareaal maken deze ontwikkeling onontkoombaar (zie tabel 3). In feite zal de Derde Wereld een zeer grote krachtsinspanning moeten leveren om zo

Tabel 3: Houtverbruik in de Derde Wereld en in de geïndustrialiseerde landen (gemiddeld voor 1977, 1978 en 1979)

	Bevolking (x miljoen)	Oppervlakte bos per 1.000 inw. (ha)	Verbruik per 1000 inwoners (m ³ r.e.)	
			Brandhout	Ander hout en houtprodukten
Europa, USSR, USA, Canada, Japan	1.099	1.580	127	1.105
Ontwikkelingslanden	3.109	830	455	69
waarvan: <i>China</i>	933	115	160	63
<i>India</i>	638	105	310	20

Basisgegevens: FAO, Yearbooks of Forest Products

snel mogelijk te komen tot een goed maar wel op duurzame produktie gericht bosbeheer en op een grote uitbreiding van het bosareaal. Dat vraagt zeer ingrijpende beleidsvoorbereidingen, zowel in de Derde Wereld zelf als in die landen die hen hulp verschaffen.

8. Elk bosarm land als Nederland zal op zo kort mogelijke termijn meer hout moeten produceren. Dit zal vooral moeten gebeuren door uitbreiding van het bosareaal maar ook door maatregelen die de houtproduktie in het huidige areaal kunnen vergroten. Dit vraagt een realistische kijk op de produktiefunctie van het bos en op onze behoefte aan grondstoffen en laat zeker geen inwilliging van extreme eisen uit de hoek van de natuurbescherming toe. Snelgroeïende soorten met een omloop van 10 à 20 jaar verdienen grote aandacht.
9. In verband met het voorgaande is het van groot belang dat overheid en parlement en daarom onze hele samenleving onderkennen hoe belangrijk het is dat gewerkt wordt aan een voldoende beschikbaarheid van hout nu en in de toekomst. Men denke aan wat in dit opzicht met het energievraagstuk is bereikt! Dit vraagt begrip voor de grote betekenis van hout en dus voor de noodzaak dat hout geogst wordt. Zonder een daarop gericht public-relationsbeleid van bosbouw, handel en industrie lukt dat niet of veel te laat. Aan dat beleid moet nog veel worden gedaan, en wel op korte termijn.
10. Overheid en bedrijfsleven samen zullen voortdurend moeten analyseren wat er ten aanzien van de beschikbaarheid van hout gebeurt, wat er is te verwachten, waar bestaande mogelijkheden verdwijnen en waar nieuwe mogelijkheden ontstaan of moeten worden geschapen. Dit kan niet zonder een goed inzicht in de houtstroom, van oorsprong tot uiteindelijke bestemming. Dat inzicht ontbreekt. De overheid heeft hier zeker een taak ten behoeve van onze samenleving, maar de bij hout betrokken bedrijfstakken kunnen niet aan de kant blijven staan als het gaat om hun toekomstige grondstoffenpositie.

ir. H. A. van der Meiden

Stichting Bos en Hout
Bosrandweg 5
Postbus 253
6700 AG Wageningen
telefoon: 08370-10121

SBH